

La cultura inclusiva, garantia dels drets humans

Publicat per [Interacció](#) [1] el 27/11/2024 - 14:23 | Última modificació: 31/03/2026 - 07:46

En les últimes dècades, i amb la voluntat de treballar per garantir espais culturals cada vegada més democràtics i oberts a la ciutadania, s'ha fet palesa la necessitat de garantir l'accessibilitat de totes les persones, entesa des d'un sentit ampli del terme: física, sensorial i cognitivament parlant.

Al mateix temps, també s'han intensificat les polítiques públiques per garantir els drets culturals de la ciutadania, que són una part fonamental dels drets humans i fan referència al dret de les persones i les comunitats a accedir, participar i contribuir a la vida cultural. Inclouen elements com la preservació de les tradicions, les llengües, el patrimoni, i la possibilitat de crear i compartir expressions culturals lliurement. Aquestes noves polítiques, que entronquen amb el que es plantejava a la [Carta de Roma](#) [2], tenen la voluntat d'establir un marc polític fent especial atenció als reptes de la participació i la cohesió social.

Els drets culturals de la ciutadania són una part fonamental dels drets humans / @Pixabay

Tot i així, tal com ens diu l'estudi [L'equitat en les polítiques culturals. Estudi de casos amb metodologia de recerca participativa](#) [3], impulsat i coordinat des del CERC el 2019, "L'equitat en la cultura, o la igualtat d'oportunitats de tots els ciutadans per a l'exercici dels drets culturals no és, en termes generals, una qüestió que aparegui d'una manera explícita en les polítiques culturals dels ajuntaments". És a dir, encara queda molt camí a recórrer. Tanmateix, el passat mes d'octubre el Programa de Formació del CERC va oferir el curs [La cultura inclusiva i les seves implicacions en la programació](#) [4], un curs fet a mida i a petició d'un ajuntament, per tal d'abordar aspectes relacionats amb l'accés universal a la cultura per part de la ciutadania.

El fet que des dels ajuntaments es tingui la sensibilitat de formar el seu cos tècnic en aquesta direcció demostra que garantir l'accés a la cultura per a tothom s'entén ja com quelcom essencial per diverses raons, socials, educatives i de desenvolupament, tant a nivell individual com col·lectiu. Tan essencial que hauria de formar part de les prioritats en matèria de polítiques culturals de tots els consistoris. Comencem fent camí per a que s'hi sumin molts més.

Marc de referència

En matèria d'accessibilitat, a Catalunya ens hem de regir per la [Llei 13/2014, del 30 d'octubre, d'Accessibilitat](#) [5]. Tant aquesta llei com l'Avantprojecte de [Llei de Drets culturals de Catalunya](#) [6], actualment en fase d'audiència i informació pública, són el marc regulatori per garantir el dret a l'accés, la participació i el gaudi de la cultura de forma equitativa, inclusiva, sense barreres físiques ni mentals.

Anant més enllà de la garantia d'un accés lliure i igualitari a la cultura, siguin quines siguin les necessitats i possibilitats de cada persona, el paradigma actual defensa la riquesa de la diversitat cultural i com la inclusió real d'aquesta complexitat pot contribuir a la generació de discursos culturals ètics, justos i democràtics. Un paradigma més necessari que mai per a combatre els discursos de l'odi que tornen a ressonar.

També és necessari senyalar que, tal com indica l'estudi sobre equitat cultural anteriorment esmentat al capítol *Marc conceptual: drets culturals, equitat i polítiques locals*, "la participació cultural no es redueix a l'assistència a activitats promogudes per l'administració pública, tot i que aquest sigui un eix important". La participació es dimensiona en quatre vectors d'igual importància: l'accés (activitats promogudes pels governs locals i els equipaments públics), la pràctica (que permet la creació, l'expressió, la formació), la governança (participació en els processos d'elaboració, implementació i avaluació de polítiques culturals) i la comunitat (formar part d'entitats, grups o col·lectius amb un mínim grau de formalització).

De les paraules, als fets. Algunes bones pràctiques al territori

Diversos estudis han demostrat que garantir l'accés a la cultura contribueix de facto al benestar de la població. Anem a veure tot seguit alguns referents del [Banc de Bones pràctiques de projectes culturals](#) [7] que treballen i posen el focus en una cultura realment inclusiva.

En primer lloc, parlarem del [VAGOLab](#), [8] una iniciativa del [Museu del Ferrocarril](#) [9] de Catalunya i la [Fundació Catalunya La Pedrera](#) [10]. Es tracta de tallers d'estimulació cognitiva per a les persones més vulnerables, sobretot adreçats al col·lectiu de gent gran. Amb el tren com a fil conductor, els professionals del [programa REMS](#) [11] (Reforç i Estimulació de la Memòria i la Salut) treballen fent activitats d'estimulació i de socialització, meditació guiada, escriptura i música, per tal de pal·liar els efectes de la pèrdua de la memòria.

Fundació
Catalunya
La Pedrera

Museu del Ferrocarril de Catalunya
a Vilanova i la Geltrú
MNACTEC

VAGOLab 2024

VAGOLab Gent Gran, Ferrocarril i memòria, un projecte inclusiu / @Museu del Ferrocarril

El projecte VAGOLab vol posar de manifest el valor simbòlic del ferrocarril, ensenyant de quina manera aquest pot esdevenir un element inspirador que permeti donar suport a persones grans amb diferents necessitats.

Considerem que es tracta d'una bona pràctica perquè contribueix directament al benestar d'un col·lectiu vulnerable, tot facilitat l'accés a la cultura, i contribuint així mateix a la creació de comunitat. I és que, quan tothom té garantit aquest accés, es fomenta la inclusió social i la igualtat d'oportunitats. Això és especialment important per aquells grups que tenen menys recursos o que poden tenir més dificultats.

En aquest sentit, dins del Banc de bones pràctiques també hi trobem l'exemple del projecte [Guia'm pel Monestir](#) [12], una iniciativa dels Museus de Sant Cugat (Ajuntament de Sant Cugat) i la Fundació Friends, que es realitza també al [Monestir de Pedralbes](#) [13]. El projecte consisteix en visites guiades pel Claustre del Monestir que son conduïdes per persones amb Síndrome d'Asperger, un trastorn de l'espectre autista.

Visita comentada al Monestir, conduïda per una persona amb síndrome d'Asperger / @Museus de Sant Cugat

La iniciativa persegueix la inserció laboral i social d'aquest col·lectiu, de manera integral i promovent que les persones contractades desenvolupin la seva autonomia, una millora de la capacitat de comunicació i el foment del vincle amb l'entorn. En definitiva, el projecta cerca augmentar la realització i satisfacció personal, sense perdre de vista també la missió de sensibilitzar la ciutadania sobre la necessitat de ser més respectuosos envers la diferència.

El Guia'm pel Monestir representa així un exemple de les polítiques culturals com a eina d'inclusió i transformació social, doncs aporta un espai segur on trencar i vèncer l'estigma de la discapacitat.

Per avançar en matèria d'accessibilitat en l'àmbit dels museus, us recomanem la lectura de l'apunt a Interacció: [Guia inclusiva per a museus que volen obrir-se al tothom](#) [14], el qual també ens apropa a l'experiència de la [Taula de Museus i Accessibilitat](#) [15], un conjunt de professionals que treballen de forma coordinada per a posar en valor els seus programes públics en matèria d'accessibilitat, aprenent uns dels altres.

Tal com hem assenyalat anteriorment, l'accés a la cultura és un dret humà fonamental, i garantir-lo és essencial en una societat democràtica. Sense un accés equitatiu a la cultura, es perpetuen les desigualtats i s'impedeix que les persones participin activament en la vida cívica i cultural del seu país. Per a exemplificar aquest fet ens agrada parlar del [Festival internacional de teatre integratiu \(FITI\)](#) [16] de Santa Coloma de Gramenet: una plataforma que permet a les companyies artístiques inclusives donar visibilitat a les seves creacions dins del marc de les arts escèniques de l'estat espanyol i de l'estranger.

Festival Internacional de Teatre Integratiu de Santa Coloma de Gramenet

Aquest festival és una oportunitat per canviar les mirades, trencar les barreres i els prejudicis de la societat entorn d'una realitat llunyana, o potser desconeguda. Els i les artistes amb algun tipus de discapacitat, segons evidencien al seu manifest, tenen moltes coses a dir, sensibilitats per a compartir, nous llenguatges artístics per a mostrar, noves aportacions per fer a la realitat artística. El FITI s'organitza des de l'Associació Alquimistes Teatre i l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, amb el suport del Teatre Josep Maria de Sagarra.

Un altre dels preceptes bàsics que emana dels drets culturals és el fet que la cultura permet desenvolupar el pensament crític, la creativitat i l'empatia, ja que ens ofereix perspectives diverses i ens permet explorar i expressar la nostra identitat. I això és clau per tal de construir una societat rica i plural.

Com a evidència d'això, exposem el cas del [Festival sense portes](#) [17] d'Argentona, un projecte que parteix de la voluntat d'apropar la cultura a totes les persones, sense barreres. Seguint aquest plantejament, es convida a diferents companyies d'art de carrer a presentar la seva creació dins l'espai urbà, motivant la participació activa del públic local.

Festival Sense Portes, una de les cites culturals més importants del municipi

Els espectacles que conformen el programa del Festival Sense portes provenen de disciplines diverses i, sovint, combinen formats i llenguatges artístics. S'hi exhibeixen mostres de teatre i dansa, comèdia, pallasos, titellaires, espectacles de llum i de so, monòlegs i instal·lacions artístiques. Els espectacles es distribueixen en diferents espais del nucli urbà i per tal de facilitar-ne l'accés al màxim nombre de persones possible, la majoria de les funcions i espectacles són gratuïts. A través d'una àmplia programació que visibilitza la creació d'artistes i companyies locals, amb continguts que transmeten valors amb gran càrrega pedagògica en temes de rellevància social, com ara la crítica als ideals de bellesa que s'imposen sobre el cos de les dones, la salut mental, la crisi mediambiental i la sostenibilitat, o la diversitat cultural, entre d'altres. És així que el festival es presenta no només com un esdeveniment destinat a l'oci i l'entreteniment, sinó també com un espai des d'on sensibilitzar i empoderar el públic a participar en la transformació de la societat.

Encara tenim deures

Els drets culturals tenen un paper essencial en la construcció de societats inclusives i diverses, contribuint a la comprensió mútua entre diferents pobles i cultures. En contextos de globalització, garantir els drets culturals ajuda a evitar la uniformització cultural i a fomentar la riquesa de la diversitat cultural global.

Deixant de banda les bones intencions, hem de ser conscients i constatar que les pràctiques culturals actuals encara tenen camí per recórrer en l'àmbit de l'equitat. Les polítiques culturals, a vegades, segueixen reproduint un biaix de classe i de gènere, alhora que allò que passa als escenaris, als museus, als centres culturals, acostuma a reproduir aquestes diferències d'una manera més o menys tangible.

Cal defensar, doncs, una base comuna per a que tothom, sigui quina sigui la seva necessitat, pugui accedir a la cultura en igualtat de condicions. I encara més enllà: que no només hi accedeixi sinó que aporti i participi, que sigui agent actiu i promotor del canvi.

En aquest sentit, tenim drets, però encara tenim molts deures.

Lectures recomanades:

- Per tal de garantir la incorporació dels criteris que marca la llei en matèria d'accessibilitat us recomanem la lectura de l'article: [La cultura adaptada a l'accessibilitat universal: Guia per a la incorporació dels criteris del Codi d'accessibilitat de Catalunya](#) [18]
- Per a saber més sobre accessibilitat i inclusió en aquest àmbit, us recomanem la lectura [Guia d'accessibilitat i inclusió als festivals de música](#) [19]

Categories: Article

Categories: Articles i anàlisi

Etiquetes: drets culturals

Etiquetes: inclusió cultural

Etiquetes: accés a la cultura

Etiquetes: participació cultural

Etiquetes: valor públic de la cultura

- [20]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2024/11/bbpb-culturainclusiva>

Enllaços:

- [1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>
- [2] <https://www.2020romecharter.org/>
- [3] <https://interaccio.diba.cat/2019/09/16/equitat-cultura>
- [4] <https://www.diba.cat/web/cerc/-/la-cultura-inclusiva-i-les-seves-implicacions-en-la-programacio>
- [5] <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=673958>
- [6] <https://governobert.gencat.cat/ca/transparencia/normativa-i-informacio-interes-juridic/normativa/normativa-en-tramit/ct/en-tramit/llei-drets-culturals>
- [7] <https://www.diba.cat/web/cerc/bones-practiques>
- [8] <https://www.diba.cat/documents/16060163/22275116/VAGOLab.def.pdf/7476447d-5957-a047-6b01-102b468a0724?t=1659455117877>
- [9] <https://museudelferrocarril.org/>
- [10] <https://www.fundaciocatalunya-lapedrera.com/ca>
- [11] <https://www.fundaciocatalunya-lapedrera.com/ca/programa-reforc-memoria>
- [12] https://www.diba.cat/documents/16060163/22275132/89_Guia_m+pel+monestir.pdf/bfb8495b-c7f7-5eeb-38a5-81f8cb740bac?t=1658225881985
- [13] <https://www.monestirpedralbes.barcelona/ca/activitats/visites-comentades/guia%E2%80%99m-al-monestir-de-pedralbes>
- [14] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/05/guia-inclusiva-museus>
- [15] <https://museusiaccessibilitat.blogspot.com/>
- [16] <https://www.diba.cat/documents/16060163/22275116/71-Festival+Internacional+de+Teatre+Integratiu.pdf/e94a2d78-4c0b-ea3e-ae9-208f41b58ba1?t=1658224510796>
- [17] https://www.diba.cat/documents/16060163/22275116/93_Festival+Sense+Portes.pdf/713e3773-090c-2448-89d7-7e52b4fa7133?t=1663324183314
- [18] <https://interaccio.diba.cat/news/2024/11/GuiaAccessibilitat>
- [19] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/guia-accessibilitat-festivals%20>
- [20] <https://interaccio.diba.cat/node/9617>